

KOMISIJA ZA POSTDIPLOMSKE STUDIJE

UPUTSTVO ZA PRIJAVU MAGISTARSKOG RADA

Prema **članu 23 Pravilnika o studiranju na postdiplomskim studijama** tema magistarskog rada mora precizno i jasno izražavati suštinski sadržaj magistarskog rada.

Prema **članu 26 Pravilnika o studiranju na postdiplomskim studijama** rezultati predstavljeni u magistarskom radu treba da doprinose:

1. sistematizaciji naučnih ili stručnih, odnosno umjetničkih zadataka i postojećih rješenja za određenu oblast;
2. rješavanju aktuelnog naučnog, odnosno umjetničkog zadatka koji je postavljen kao cilj rada;
- 3. primjeni postojećih naučnih dostignuća u rješavanju kompleksnog stručnog zadatka.**

I Polazeći od činjenice da najveći broj magistarskih radova koji se rade na našem fakultetu pripada kategoriji br. 3, odnosno da su u pitanju radovi čiji je osnovni cilj rješavanje kompleksnog stručnog zadatka uz primjenu postojećih naučnih metoda, Komisija za postdiplomske studije u nastavku daje detaljna pojašnjenja po svakom elementu prijave, za navedenu kategoriju.¹

Prilikom prijave rada treba voditi računa o sljedećem:

1. **Naslov rada ne može biti uopšten i odnositi se samo na primijenjeni teorijski okvir, bez jasno iskazanog zadatka koji se rješava.**
2. **Naslov rada treba da bude problemski orijentisan tj. da suštinski odražava konkretni zadatak istraživanja.**
3. **Ako se istraživanje bazira na empirijskim dokazima iz neke studije slučaja, onda je to poželjno naglasiti u naslovu.**

Primjer 1. Nije preporučljivo dati naslov **Konkurentnost bankarskog sektora u Crnoj Gori**, već se preporučuje problemsko određenje naslova: **Identifikovanje faktora koji utiču na konkurentnost bankarskog sektora u Crnoj Gori** ili **Analiza konkurentnosti bankarskog sektora u Crnoj Gori**.

Primjer 2. Nije preporučljivo dati naslov **Razvoj upravljačkog računovodstva sa osvrtom na ekološko upravljačko računovodstvo**, već se preporučuje problemsko određenje naslova: **Uticaj ekološkog računovodstva na zaštitu životne sredine sa fokusom na Crnu Goru**.

II Zadatak istraživanja se precizno definiše hipotezama istraživanja ili istraživačkim pitanjima

1. **Preporuka je da se definiše ne više od 2-3 hipoteze ili 2-3 istraživačka pitanja;**
2. **Hipoteze moraju biti formulisane precizno, kao iskazi koji se mogu potvrditi ili odbaciti;**
3. **Hipoteza ne može biti opšte-poznata činjenica ili činjenica koja je već poznata iz postojeće naučne literature, već razumna pretpostavka koja se testira (dokazuje**

¹ U slučaju da kandidat želi da radi magistarski rad koji je iz kategorija broj 1 ili 2, za uputstvo o formi prijave magistarskog rada se može obratiti Komisiji za postdiplomske studije.

ili odbacuje) po prvi put u predmetnom istraživanju, a koja predlaže moguću korelaciju između više fenomena.

- a. Primjer za hipotezu: Rast investicija opredijeljenih za podizanje kategorije hotela dovodi do povećanja broja inostranih turista i povezano sa tim generisanja većeg profita.
- b. Primjer za hipotezu: Svjetska ekonomska kriza je u pozitivnoj korelaciji sa kreditnim rizikom.

4. Ukoliko nije moguće precizno definisati hipoteze preporučuju se istraživačka pitanja.

- a. Primjer za istraživačko pitanje: *Koji su to dominantni faktori koji utiču na konkurentnost bankarskog sektora u Crnoj Gori?*
- b. Primjer za istraživačko pitanje: *Da li je moguće predvidjeti uticaj makroekonomskih indikatora na stabilnost bankarskog sektora u Crnoj Gori?*
- c. Primjer za istraživačko pitanje: *Kakvi su efekti interaktivnih uticaja tehničkih, organizacionih i faktora okruženja na difuziju elektronskog biznisa u Crnoj Gori?*

Hipoteze ili istraživačka pitanja treba obrazložiti, navesti na osnovu kojih empirijskih dokaza (dokumentacione osnove ili podataka) će se dokazati odnosno dobiti odgovori, kao i koje će se metode koristiti pri tome (za svaku hipotezu tj. istraživačko pitanje pojedinačno).

Primjer objašnjenja za hipotezu pod 2a:

U radu će biti korišćeni sekundarni podaci iz eksternih izvora, kao što su podaci objavljeni u publikacijama međunarodnih organizacija (UNWTO, UN, UNESCO, WTTC, IATA, EU), podaci Zavoda za statistiku Crne Gore, kao i drugih državnih organizacija i ureda, turističkih organizacija i udruženja, svjetski priznatih naučnih publikacija i časopisa. Do primarnih podataka autor će doći tokom istraživačkog rada. Kvantitativno marketing istraživanje sprovedeće se radi sumiranja i dobijanja rezultata i podataka brojčano predstavljenih (npr. broj turističkih dolazaka, broj noćenja u jednom gradu, broj turista iz jednog regiona). Kvalitativno istraživanje turističkih tržišta fokusiraće se na razumijevanje pojava koje se istražuju i rezultiraće podacima koji se mogu izraziti opisno, a ne brojčano (npr. razlog preferiranja određene destinacije, motivi dolaska turista).

Primjer objašnjenja za istraživačko pitanje pod 3c:

Da bi se ispitalo kakvi su efekti interaktivnih uticaja tehničkih organizacionih i faktora okruženja na e-biznis difuziju biće korišćena *decision tree* (DT) metoda. Glavne prednosti ove metode su modeliranje interaktivnog uticaja faktora bez prethodnih pretpostavki, mogućnost predikcije i jednostavnost interpretacije modela. Testiranje će biti rađeno na podacima prikupljenim od strane crnogorskih preduzeća. Podaci će biti prikupljeni putem ankete, a kao konceptualni okvir za definisanje anketnih pitanja, biće korišćeni kriterijumi koji pokrivaju tehničke, organizacione i faktore okruženja bazičnog TOE teorijskom okvira.

III Svrha i cilj istraživanja

- **Svrha održava značaj, bitnost i aktuelnost teme u predmetnoj oblasti.**
- **Cilj treba da sadrži konkretnu formulaciju šta se želi postići i korake u realizaciji toga cilja;**
- **Naziv rada, hipoteze i ciljevi istraživanja moraju biti usklađeni.**

*Primjer kako se mogu obrazložiti svrha i cilj istraživanja za magistarski rad na temu: **Unapređenje tržišne vrijednosti brenda upotrebom društvenih mreža na primjeru crnogorskog tržišta***

Analiza društvenih mreža, a naročito u kontekstu primjene u marketinške svrhe, ima za cilj da ukaže na nove modele oglašavanja, ostvarivanja kontakata sa potrošačima, potencijal njihove eksploatacije, kao i značaj razvoja koncepta brendinga paralelno sa tehnološkim razvojem. Ovim radom ukazaćemo i na brojne specifičnosti upravljanja brendom posredstvom društvenih mreža, kao i na mogućnosti i prednosti, ali i na određena ograničenja i opasnosti. Istraživanje dobija na značaju ako se uzmu u obzir sve specifičnosti nerazvijenog crnogorskog tržišta, kao i male difuzije e-poslovanja u poređenju sa razvijenim zemljama. Slično istraživanje u ovim specifičnim uslovima još ne postoji u aktuelnoj literaturi, u čemu se ogleda glavni naučni doprinos.

Pored naučnog, istraživanje ima i stručni doprinos koji se ogleda u namjeri da se dosadašnja iskustva i teorijske postavke istraže i sistematizuju, kao i da se podigne svijest o značaju i važnosti nastupa kompanija na društvenim mrežama u cilju unapređenja komunikacije, promocije brendova i uvećanja njihove tržišne vrijednosti. Namjera je da obrada teme, kao i prezentovani rezultati i zaključci do kojih se došlo putem istraživanja pomognu da se ostvari uticaj na crnogorske kompanije, podigne svijest o značaju primjene novog segmenta brendiranja, zasnovanog na platformi društvenih mreža.

Cilj rada je da se pokaže da se upotrebom društvenih mreža u svrhe e-marketinga može unaprijediti tržišna vrijednost brenda. Cilj će biti ostvaren kroz sledeće korake:

- Istraživanje sekundarnih podataka vezanih za pojedinačne društvene mreže i potencijale koji svaka od njih pruža, kada je u pitanju mogućnost promocije brenda i unapređenja komunikacionog procesa;
- Istraživanje relevantne naučne literature, sa ciljem da se utvrdi kauzalitet između pojedinih pojava u istraživanju i izvrši detaljan opis svih potrebnih teorijskih elemenata vezanih za predmetno istraživanje;
- Priprema, obavljanje ankete u crnogorskim kompanijama i sistematizacija rezultata;
- Primjena teorijskih elemenata koji su prepoznati kao važni za ovo istraživanje pri analizi empirijskih podataka sa crnogorskog tržišta i potvrđivanju hipoteza;
- Izvođenje zaključaka o upotrebi društvenih mreža za jačanje i promociju brenda u istraživanim specifičnim uslovima.

Napomena: Primjećuje se da je cilj istraživanja usklađen sa nazivom rada.

IV Sadržaj i struktura rada

- 1. Iz sadržaja, odnosno strukture rada treba da se jasno vidi gdje će se testirati hipoteze tj. dati odgovori na istraživačka pitanja, kao i analizirati dobijeni rezultati (kao posebno poglavlje ili kao dio-podsekcija nekih drugih poglavlja).**
- 2. Nazive poglavlja treba problemski definisati.**

Magistarski rad treba da sadrži sljedeće komponente, a strukturu sadržaja prilagoditi temi koja se obrađuje.

- **Uvod** (ukratko opisati temu istraživanja, ukazati na njen značaj i aktuelnost, kao i glavne razloge za njeno istraživanje, analizirati prethodna slična istraživanja i navesti njihove prednosti, nedostatke i motivaciju koja je proistekla iz njih; formulisati hipoteze, navesti ograničenja u istraživanju ako ih ima i dati kratak sadržaj po poglavljima)
- **Metodologija** (navesti koji će se istraživački pristup, metode i strategije koristiti i obrazložiti; opisati podatke i izvore podataka koji se koriste u istraživanju, opisati ograničenja u istraživanju ako ih ima, diskutovati i utvrditi pouzdanost i validnost istraživanja).
- **Teorijski okvir** (navesti opšti opis relevantne teorije koja se koristi u istraživanju uz poziv na odgovarajuću literaturu; na osnovu ove teorije definisati model ili tokorake istraživanja). Ovaj dio rada se može podijeliti na veći broj poglavlja ako je potrebno.
- **Rezultati istraživanja** (navesti rezultate dobijene predloženim metodama i na osnovu teorijskog okvira iz prethodnih poglavlja, diskutovati ove nalaze i dati odgovore na istraživačka pitanja ili potvrditi istraživačke hipoteze).
- **Zaključak** (dati kratak rezime istraživanja, istaći dobijene odgovore na istraživačka pitanja, naglasiti ostvareni doprinos rada u odnosu na prethodna istraživanja, dati smjernice za buduća istraživanja).
- **Literatura** (navode se izvori po APA stilu <https://www.library.cornell.edu/research/citation/apa>).

Literaturu, osim udžbenika, treba da sačinjavaju i autorski radovi objavljeni u naučnim časopisima, koji se odnose na istu problematiku istraživanja.

Primjer 1 za problemski definisane nazive poglavlja:

.....

Empirijski prikaz upotrebe društvenih mreža u svrhe unapređenja tržišne vrijednosti brenda u kompanijama u Crnoj Gori

1. Aktuelno stanje i tendencije u pogledu upotrebe društvenih mreža u Crnoj Gori
2. Istraživanje o inkorporiranosti društvenih mreža u strategiju upravljanja brendom u kompanijama u Crnoj Gori
3. Analiza dobijenih rezultata i izvođenje zaključaka
4. Prijedlozi i preporuke za efikasnu upotrebu društvenih mreža u Crnoj Gori u budućnosti

.....

Primjer 2 za problemski definisane nazive poglavlja:

.....

Transformacija tradicionalnog bankarskog poslovanja

1. Implikacije finansijske disintermedijacije i inovacija na finansijski sistem
2. Strateški izbor banke: diversifikacija vs. specijalizacija
3. Koncept univerzalnog bankarstva sa aspekta organizacione strukture
4. Bankarski sistem u sjenci u uslovima finansijalizacije

.....

V Metode

U ovom dijelu treba navesti metode koje će se koristiti prilikom pisanja rada i obrazložiti kada i za koje potrebe (u kom dijelu rada) će se koja metoda koristiti

ISTRAŽIVANJE MOŽE BITI:

- **Fundamentalno (teorijsko) istraživanje** - na osnovu postojeće teorije izvodi se novi teorijski doprinos, širenje granica postojeće teorije (**ne preporučuje se za magistarski rad!**)
- **Empirijsko istraživanje** - znanja se izvode na osnovu „dokaza iz realnog svijeta“ - iskustava, posmatranja ili eksperimenta koristeći već poznate teorijske činjenice i metode

MOGU SE KORISTITI SLEDEĆI ISTRAŽIVAČKI PRISTUPI:

Zavisno od vrste podataka koja se koristi:

- **Kvalitativni pristup** se odnosi na analizu, dublje razumijevanje i sticanje uvida u podatke, u vidu riječi ili dokumenata (tekstualnih podataka tj. dokumentacione osnove)
- **Kvantitativni pristup** se odnosi na analizu kvantitativnih (mjerljivih) podataka, gdje se rezultati predstavljaju brojnim vrijednostima ili teoriju koja se dokazuje ili opisuje primjenom matematičkog formalizma.

Zavisno od ishoda istraživanja:

- **Eksploratorni** - cilj je da se omogući bolje razumijevanje neke pojave (npr. zašto korisnici posjećuju sajt i koliko su zadovoljni)
- **Deskriptivni** - cilj je da se opiše neka pojava (npr. broj ulazaka na sajt u toku dana, ostvareni dnevni prihod preko sajta, procenat domaćih i stranih posjetilaca, procentualni udio prihoda od domaćih u odnosu na strane kupce, prihod po mjesecima, itd.)
- **Eksplanatorni** - cilj je da se objasni neka pojava (npr. kako broj posjeta utiče na ostvareni prihod)
- **Prediktivni** - cilj je da se predvidi neka pojava (npr. predviđanje ostvarenog prihoda na osnovu broja posjeta)

Zavisno od načina zaključivanja:

- **Induktivni pristup** se koristi kada iz pojedinačnih posmatranja i nalaza donosimo zaključke.
- **Deduktivni pristup** se koristi kada na osnovu teorije dolazimo do pojedinačnih nalaza.
- **Abduktivni** je induktivno-deduktivni pristup koji kombinuje oba načina izvođenja zaključaka.

Napomena: U istraživanju se može koristiti više pristupa, na primjer i deskriptivni i eksploratorni i prediktivni.

METODE PRIKUPLJANJA PODATAKA KOJE SE KORISTE U ISTRAŽIVANJU SU:

- **Anketiranjem** (pismeno testiranje sa zatvorenim (opcionim) i otvorenim pitanjima)
- **Intervjuisanjem** (usmeno ispitivanje sa slobodnim ili ponuđenim odgovorima)
- **Posmatranjem** (posmatraju se i bilježe činjenice)
- **Eksperimentisanjem** (sprovodi se eksperiment nad ulaznim podacima i čeka se izlazni podatak tj. rezultat)

- Preuzimanjem iz baza dokumenata
- Preuzimanjem iz baza podataka
- Preuzimanjem iz arhivske građe i ostale metode

METODE KOJE SE KORISTE KOD KVALITATIVNIH EMPIRIJSKIH ISTRAŽIVANJA SU:

- **Analiza sadržaja** (analiza teksta, dokumenata, slika, anketa, intervju, *web* strana) ima za cilj da sistematski klasifikuje i konceptualno predstavi (tabelarno i ilustracijama) prikupljene podatke tako da je iz njih moguće izvoditi zaključke u cilju potvrđivanja hipoteza;
- **Zasnivanje teorije (*Grounded Theory*)** ima za cilj da se iz kvalitativnih podataka (dokumentacione osnove) definišu novi teorijski zaključci zasnovani na prethodnim (postojećim) teorijama (**ne preporučuje se za magistarski rad, zahtijeva formalnu sistematizaciju podataka prije izvođenja zaključaka**);
- **Studija slučaja** se koristi kod istraživanja neke pojave u specifičnim uslovima kao i kod ispitivanja da li neki pristup funkcioniše u specifičnim uslovima. Može se ispitivati više slučajeva gdje se koristi komparativni pristup - „benchmarking“. Podaci se prikupljaju pomoću intervju, ankete, preuzimanjem iz baze dokumenata ili baze podataka i posmatranjem, a zaključci se izvode analizom sadržaja, analizom i sintezom, komparacijom kao i primjenom kvantitativnih metoda koje su dolje navedene. Nalazi se ne smiju generalizovati. To znači da se ovom metodom dokazuju hipoteze koje se odnose na studiju slučaja, a ne generalno. Tako npr. ovom metodom možemo potvrditi hipotezu: Korisnici elektronskih web sajtova kod crnogorskih banaka su nezadovoljni njihovim izgledom i funkcionalnošću, ali ne možemo tvrditi da to važi uopšte za sve korisnike;
- Analiza i sinteza;
- Komparativna analiza i ostale kvalitativne metode.

METODE KOJE SE KORISTE KOD KVANTITATIVNIH EMPIRIJSKIH ISTRAŽIVANJA SU:

- **Statističke** (deskriptivne statistike, korelacija i regresija, analiza vremenskih serija i ostale statističke metode);
- **Ekonometrijske** (panel analiza i ostale ekonometrijske metode);
- **Optimizacione** (linearno programiranje i ostale optimizacione metode);
- **Metode poslovnog odlučivanja** (višekriterijumsko odlučivanje i ostale metode);
- **Metode mašinskog učenja** (neuronske mreže, klasifikaciona stabla i ostale metode mašinskog učenja);
- **Modeliranje** (metode za modeliranje poslovnih podataka, poslovnih procesa i ostale metode modeliranja);
- **Finansijske i računovodstvene metode** i ostale kvantitativne metode.

U nastavku se daju dva primjera prijave sa detaljnim objašnjenjem ključnih elemenata koje prijava treba da sadrži.

PRIMJER 1:

Naslov rada: Analiza modela univerzalnog bankarstva

Napomena: Tema nije uopštena kao npr. Model univerzalnog bankarstva, već se iz naslova vidi da će se rad bazirati na analizi dosadašnjeg razvoja i performansama univerzalnih banaka.

Obrazloženje naziva rada

Rastuća uloga i prisustvo univerzalnih banaka na finansijskom tržištu otvorili su pitanje na koji način primjena ovog modela poslovanja utiče na performanse banaka. Predmet istraživanja je analiza dosadašnjeg razvoja i performansi univerzalnih banaka, njihove uloge i značaja u globalnom finansijskom sistemu, prednosti i nedostataka kao i sagledavanje uticaja izmijenjene regulative na koncept univerzalnog bankarstva.

Brojna istraživanja koncepta univerzalnog bankarstva ukazuju na prednosti koje univerzalno bankarstvo sa sobom donosi, poput širenja poslovnih mogućnosti, diversifikacije rizika, podsticanja razvoja finansijskih inovacija, postizanja efekta sinergije kroz uzajamno djelovanje različitih aktivnosti i slično. Univerzalna banka ima veću pregovaračku moć, može poslovati uz niže troškove na bazi šire osnove aktivnosti i generisati veće prinose nudeći paket proizvoda. Mogućnost pružanja širokog spektra finansijskih usluga, od tradicionalnih bankarskih usluga do pristupa tržištu kapitala i investicionih savjeta, doprinosi većem vezivanju klijenata za univerzalnu banku dok banci daje veću moć da utiče na poslovanje tog klijenta.

Sa druge strane, izučavanja univerzalnog bankarstva ukazuju i na brojne nedostatke ovog modela, poput toga da se kroz širenje aktivnosti koje banke obavljaju širi i lepeza rizika kojima su izložene, da univerzalne banke podstiču moralni hazard, da su u konfliktu interesa sa klijentima, kao i to da univerzalno bankarstvo omogućava prekomjernu koncentraciju moći u rukama banaka. Veliki je broj banaka sa sposobnošću rukovanja svim tipovima finansijskih transakcija koje nisu uspjele da se istaknu ili postanu inovativne na bilo kom polju. Postoje mišljenja da je univerzalno bankarstvo glavni krivac za nastale probleme u globalnom finansijskom sistemu, jer je omogućilo da se rizik trgovine hartijama od vrijednosti i ostali rizici investicionog bankarstva ugrade u komercijalne banke.

Struktura rada

Predgovor

Apstrakt

Abstract

UVOD

I TRANSFORMACIJA TRADICIONALNOG BANKARSKOG POSLOVANJA

1. Implikacije finansijske disintermedijacije i inovacija na finansijski sistem
2. Strateški izbor banke: diversifikacija vs. specijalizacija
3. Koncept univerzalnog bankarstva sa aspekta organizacione strukture
4. Bankarski sistem u sjenci u uslovima finansijalizacije

II AMERIČKI I EVROPSKI MODEL UNIVERZALNE BANKE: SPECIFIKACIJA I KOMPARACIJA

1. Uticaj regulativnog okruženja na razvoj bankarstva u Sjedinjenim Američkim Državama
 - 1.1 Glas-Stigelov zakon kao prekretnica u razvoju bankarstva

- 1.2 Zaobilaženje zakonskih barijera i deregulacija bankarskog zakonodavstva
2. Principi i karakteristike univerzalnog bankarstva u Evropi
 - 2.1 Povezanost banaka i nefinansijskih kompanija u Njemačkoj
 - 2.2 Specifičnosti univerzalnog bankarstva u odabranim evropskim zemljama
 - 2.3 Implikacije evropske finansijske integracije na poslovanje univerzalnih banaka
3. Komparativni pristup modelima univerzalnog bankarstva

III KOMPARATIVNA ANALIZA BILANSNIH PERFORMANSI UNIVERZALNIH I SPECIJALIZOVANIH BANAKA

1. Opis uzorka i metodologije istraživanja
2. Komparativna analiza odabranih bilansnih pozicija univerzalnih i specijalizovanih banaka
3. Regresiona analiza: uticaj diversifikacije izvora prihoda na volatilnost profitabilnosti banaka

IV PERSPEKTIVE UNIVERZALNOG BANKARSTVA – REGULATIVNI OKVIR

1. Relevantnost aktuelne zakonodavne regulative
2. Reperkusije regulativne reforme na univerzalne banke
 - 2.1 Zakonodavne implikacije na poslovanje univerzalnih banaka u Sjedinjenim Američkim Državama
 - 2.2 Efekti implementacije regulative na koncept univerzalnog bankarstva u Evropi
3. Adekvatnost koncepta univerzalnog bankarstva – perspektiva

ZAKLJUČAK

LITERATURA

Napomena: Iz sadržaja se jasno vidi da će se u trećem i četvrtom poglavlju testirati hipoteze i analizirati rezultati istraživanja.

Hipoteze sa obrazloženjem

Hipoteza 1: Univerzalne banke karakteriše veća volatilnost bilansnih pozicija u odnosu na specijalizovane banke.

Univerzalne banke su izložene široj lepezi rizika od specijalizovanih banaka, između ostalog tako što omogućavaju da se rizik trgovine hartijama od vrijednosti i ostali rizici investicionog bankarstva ugrade u komercijalne banke. Prilikom posmatranja odabranih bilansnih pozicija uzorka banaka, u periodu od 2005. do 2015. godine, želi se istražiti da li su univerzalne banke manje otporne na nestabilnosti u finansijskom sistemu to jest da li su šokovi koje su banke doživjele za vrijeme finansijske krize više pogodile bilanse univerzalnih ili specijalizovanih (komercijalnih i investicionih) banaka.

U analizi se koristi panel podataka iz godišnjih finansijskih izvještaja odabranih banaka za period od 2005-2015. godine. Za testiranje prve hipoteze, na bazi učešća nekamatnog u njihovim ukupnim prihodima, banke se dijele na specijalizovane i univerzalne, nakon čega se primjenom deskriptivne statistike analiziraju njihove bilansne pozicije i pokazatelji.

Hipoteza 2: Postoji pozitivan odnos između učešća nekamatnog prihoda u ukupnim prihodima banke i volatilnosti njene profitabilnosti.

Tradicionalno, komercijalne banke se više oslanjaju na kamatni prihod, koji se smatra stabilnijim izvorom prihoda. Za razliku od njih, univerzalne banke se znatno oslanjaju i na nekamatne izvore prihoda, što sa sobom donosi novi rizike. Ovom hipotezom se želi dokazati da nivo učešća nekamatnog prihoda u ukupnim prihodima banke direktno utiče na volatilitet njene profitabilnosti i izmjeriti intezitet tog uticaja. Kroz mjerenje efekata diversifikacije prihoda na rizik banke se indirektno želi dokazati da uključivanje komercijalnih banaka u poslove investicionog bankarstva ne dovodi do ispoljavanja benefita diversifikacije, već naprotiv, da se na taj način povećava njihov rizik.

U svrhu testiranja druge hipoteze koristi se linearni regresioni model koji mjeri uticaj nivoa učešća nekamatnog u ukupnim prihodima banke na volatilitet njene profitabilnosti. Za testiranje ove veze koristi se ekonometrijski metod - metod najmanjih kvadrata.

Hipoteza 3: Promjene regulativnog okvira, do kojih dolazi nakon krize, predstavljaju prijetnju održivosti aktuelnog modela univerzalnog bankarstva.

Nakon krize se počelo sa preispitivanjem validnosti dotadašnje bankarske zakonske regulative, izradama obimnih nacrti i usvajanjem novih propisa. Neka od usvojenih zakonskih rješenja u Sjedinjenim Američkim Državama i Evropi imaju za cilj da u određenoj mjeri povuku liniju između komercijalnih i investicionih banaka čime prijete da ugroze opstanak univerzalnog bankarstva. Ovom hipotezom se želi istražiti na koji način uvođenje novih zakona utiče na univerzalne banke, da li može dovesti do suštinskih promjena u njihovom poslovanju ili i dalje ostavlja manevarski prostor univerzalnim bankama da nastave sa starim načinom poslovanja.

Na bazi elaboracije izmijenjenog regulativnog okvira ispituju se zakonodavne implikacije na poslovanje univerzalnih banaka i testira treća hipoteza.

Napomena1: Primjećuje se da su hipoteze usklađene sa naslovom

Napomena 2: Hipoteze su obrazložene, jasno se vidi na kojoj dokumentacionoj osnovi će se dokazati, kao i koje će se metode pri tome koristiti

Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja koje se sprovodi u radu je da pruži kritički pogled na model univerzalnog bankarstva sa aspekta njegovog uticaja na performanse banke i stabilnost finansijskog sistema. Kriza je donijela ponovna razmatranja mogućeg odvajanja aktivnosti komercijalnog i investicionog bankarstva. Ukoliko univerzalne banke zaista podrivaju stabilnost finansijskog sistema dovodi se u pitanje opravdanost njihovog postojanja. Svrha rada je da kroz povezanost dosadašnjih teorijskih dostignuća i analize empirijskih podataka da svoj doprinos u proučavanju ove kompleksne teme.

Kroz praćenje performansi univerzalnih banaka želi se izvesti zaključak o njihovom dosadašnjem poslovanju, napraviti poređenje sa specijalizovanim bankama i utvrditi koji je od dva modela otporniji na šokove kakav je bila kriza. Svrha istraživanja je i da identifikuje prednosti i nedostatke diversifikacije poslovnih aktivnosti i izvora prihoda u bankarstvu i potkrijepi ih statističkim i ekonometrijskim dokazima. U radu se daje osvrt na ulogu univerzalnih banaka u ekonomskom rastu zemlje, ali i otvara pitanje da li njihovo prisustvo u svim sferama finansijskog tržišta dovodi do prekomjerne koncentracije moći.

Sagledavanjem novih propisa donesenih u Evropi i Sjedinjenim Američkim Državama želi se utvrditi relevantnost aktuelne zakonske regulative, analizirati njene implikacije na poslovanje univerzalnih banaka i identifikovati osnovne slabosti. Svrha ovog aspekta rada je da se utvrdi da li novi zakoni zaista promovišu finansijsku stabilnost i mogu li ugroziti koncept univerzalnog bankarstva tako što će usmjeriti poslovanje univerzalnih banaka ka tradicionalnim bankarskim uslugama.

Cilj istraživanja je da se na osnovu teorijskih saznanja i empirijskih dokaza utvrde slabosti koncepta univerzalnog bankarstva i na osnovu njih formulišu predlozi za poboljšanje postojeće prakse. Formulacija osnovnog cilja na ovako širokoj osnovi zahtijeva razvijanje sistema ciljeva od kojih će svaki biti u funkciji osnovnog:

- 1) Sagledavanje dosadašnjeg razvoja univerzalnog bankarstva i intezivnih promjena kroz koje univerzalne banke prolaze posljednjih godina i decenija;
- 2) Analiza prednosti i nedostataka modela univerzalnog bankarstva, kako sa aspekta uticaja primjene ovog modela na poslovanje banaka, tako i sa aspekta uticaja na cjelokupan finansijski sistem;
- 3) Sprovođenje statističke i ekonometrijske analize bilansnih performansi banaka u svrhu elaboracije postavljenih hipoteza;
- 4) Komparacija performansi univerzalnih i specijalizovanih banaka na osnovu odabranog uzorka banaka;
- 5) Sagledavanje regulativne reforme nakon globalne krize i analiza potencijanih uticaja novih zakona na poslovanje univerzalnih banaka;
- 6) Formulisanje preporuka za uređenje poslovanja univerzalnih banaka kako bi se unaprijedila stabilnost finansijskog sistema.

Napomena 1: Može se primijetiti da je svrha rada da se kroz povezanost dosadašnjih teorijskih dostignuća i analize empirijskih podataka da doprinos u proučavanju ove kompleksne teme

Napomena 2: Može se primijetiti da je cilj istraživanja usklađen sa hipotezama, a njegova realizacija jasno prikazana kroz odgovarajuće korake

Metode koje će se primijeniti:

Metode koje se upotrebljavaju u izradi magistarskog rada se temelje na sljedećim izvorima: dostupnoj naučnoj i stručnoj literaturi, konkretnim istraživanjima iz oblasti univerzalnog bankarstva, zakonskoj dokumentaciji kao i godišnjim finansijskim izvještajima banaka iz odabranog uzorka. Istraživačke metode u radu su kvalitativne i kvantitativne. Istraživanje je empirijsko jer se pri testiranju hipoteza koristi panel podataka iz godišnjih finansijskih izvještaja 20 odabranih banaka za period od 2005-2015. godine, kao i ostali gore nabrojani empirijski izvori.

Komparativna metoda se primjenjuje kod poređenja performansi univerzalnih i specijalizovanih (komercijalnih i investicionih) banaka, kao i kod poređenja američkog i evropskog modela univerzalne banke.

Istorijsko - deskriptivnom metodom se daje prikaz i prate kretanja osnovnih indikatora i glavnih trendova iz bilansa odabranih banaka. Istorijska metoda se još koristi i kod prikaza evolucije univerzalnog bankarstva u Evropi i Sjedinjenim Američkim Državama. *Metoda deskripcije* se

dodatno koristi prilikom opisivanja regulativnih inicijativa i njihovih uticaja na poslovanje univerzalnih banaka u svrhu elaboracije treće hipoteze.

Metod analize u radu omogućava da se iz kompleksne problematike bilansa banaka iz uzorka izdvoji i ispita kretanje pojedinačnih pozicija. Prilikom podjele banaka na univerzalne i specijalizovane na bazi nivoa učešća nekamatnog u ukupnim prihodima banke, dodatno se koristi i *metoda klasifikacije*. *Metoda analize* će se koristiti i prilikom opisivanja regulativnih inicijativa i normativnog okvira koji utiče na poslovanje univerzalnih banaka.

Kvantitativnim metodama se testiraju prva i druga hipoteza. Vršiti se statistička obrada prikupljenih podataka koje se odnose na banke iz uzorka. Za testiranje prve hipoteze se uz primjenu deskriptivne statistike analiziraju njihove bilansne pozicije i pokazatelji. U svrhu testiranja druge hipoteze koristi se *linearni regresioni model*, koji mjeri uticaj nivoa učešća nekamatnog u ukupnim prihodima banke na volatilitet njene profitabilnosti. Za testiranje ove veze koristi se ekonometrijski metod - *metod najmanjih kvadrata*.

Induktivnim pristupom se izvodi zaključak u vezi treće hipoteze na osnovu analize sadržaja dokumentacione osnove (zakonske dokumentacije) i podataka iz godišnjih finansijskih izvještaja za banke koje pripadaju uzorku. Uzorak se sastoji od 20 banaka, od kojih se svaka nalazi na listi sistemski važnih banaka Odbora za finansijsku stabilnost, međunarodnog tijela koje kroz saradnju sa nacionalnim i međunarodnim finansijskim autoritetima daje preporuke za unapređenje stabilnosti finansijskog sistema. Analiza je ograničena na velike banke, jer su one doživjele radikalnije promjene u odnosu na male, imaju dovoljan uticaj da se takmiče u globalnom finansijskom sistemu i imaju odgovarajuću strukturu da brzo reaguju na inovacije i na promjene propisa.

Napomena: Za svaku od metoda je navedeno u koje svrhe će se primijeniti u istraživanju.

Popis osnovne literature

1. Berger, A. and Udell, G. (1996). Universal banking and the future of small business lending. *Financial System Design*, 23(3), 559-627.
2. Gurbuz, A. O., Yanik, S., & Ayturk, Y. (2013). Income diversification and bank performance: Evidence from Turkish banking sector. *Journal of BRSA Banking and Financial markets*, 7(1), 9-29.
3. Czyrnik, K., & Klein, L. S. (2004). Who benefits from deregulating the separation of banking activities? Differential effects on commercial bank, investment bank, and thrift stock returns. *Financial Review*, 39(2), 317-341.
4. Deb, J. (2010). Income Diversification In Banking: A Branch Level Study In North East India. *Pranjana: The Journal of Management Awareness*, 13(1).
5. Grant, J. K. (2010). What the financial services industry puts together let no person put asunder: How the Gramm-Leach-Bliley Act contributed to the 2008-2009 American capital markets crisis. *Albany Law Review*.

.....

Napomena: Literatura je navedena APA stilom. U literaturi treba da dominiraju naučni članci objavljeni u časopisima, a ne udžbenici.

PRIMJER 2:

Naslov rada: Karakteristike saradnje između međunarodnih korporacija i lokalne zajednice: studija slučaja švedske kompanije Sandvick aktivne u južnoafričkoj rudarskoj industriji

Napomena: Tema nije uopštena kao npr. Saradnja međunarodnih korporacija i lokalne zajednice, nego potencira da je suštinski zadatak otkrivanje karakteristika ove saradnje i to na empirijskim dokazima koji su dobijeni studijom slučaja.

Obrazloženje naziva rada

Rad će istraživati ograničenja i pokretačke faktore saradnje između međunarodnih korporacija i lokalne zajednice kao i kako se ta saradnja odvija i zašto je ona potrebna. Koristeći slučaj firme Sandvick, koja djeluje u južnoafričkoj rudarskoj industriji, rad istražuje karakteristike saradnje u specifičnim uslovima.

Hipoteze (istraživačka pitanja) sa obrazloženjem

- 1. Koji su faktori koji omogućavaju ili sprečavaju ostvarivanje koristi od saradnje između korporacija i lokalnih zajednica u južnoafričkoj rudarskoj industriji?*
- 2. Kako lokalne zajednice i međunarodne korporacije međusobno sarađuju i zašto?*

Napomena: Primjećuje se da su istraživačka pitanja usklađena sa naslovom

U cilju odgovora na istraživačka pitanja, korišteni su dokumenti koji se tiču Sandvick korporacije, južnoafričke rudarske industrije i njene regulative, kao i lokalnih rudarskih zajednica. Može se reći da se studija bazira na rezultatima pripremljenih i realizovanih intervjuova. Korišteni su polu-strukturirani intervjui za menadžere Sandvicka i pripadnike drugih profesionalnih organizacija na teritoriji Južne Afrike i nestrukturirani intervjui sa pripadnicima lokalnih rudarskih zajednica. Kao sekundarni izvor podataka koristili smo izvještaj o aktivnostima švedskih kompanija u zemljama u razvoju među kojima je glavna Sandvick kompanija. Prikupljeni podaci su strukturirani tj. podijeljeni na tri teme: okruženje, uticaji i saradnja. Takođe smo napravili podjelu na podatke iz perspektive korporacije i podatke iz perspektive zajednice.

Postupak tj. koraci kako će se doći do odgovora na istraživačka pitanja dati su u sledećoj sekciji, kroz korake ostvarivanja postavljenog cilja. Metode koje će se primijeniti pri tome su opisane u sekciji koja se odnosi na metode.

Napomena: Precizno su opisani empirijski dokazi koji će se koristiti da bi se dobili odgovori na istraživačka pitanja. Postupak i metode su opisani detaljno u narednim sekcijama.

Svrha i cilj istraživanja

Obzirom na izmijenjenu ulogu poslovanja, u smislu novih odgovornosti i većih očekivanja u društvenoj zajednici, istraživanja saradnje između poslovnih organizacija i društva su veoma aktuelna. Internacionalna struktura kompanije i zajednice u kojoj ona djeluje ovakvo istraživanje

čini kompleksnijim. Tema postaje još aktuelnija ako su u pitanju korporacije koje djeluju u zemljama u razvoju i sektoru kao što je rudarska industrija koja ima puno izazova na različitim poljima.

Za razliku od prethodnih radova koji istražuju kakva je uloga korporacije u unapređenju društva u razvoju, kao i uloga pripadnika zajednice u razvoju i napretku korporacije, ovo istraživanje se bavi karakteristikama saradnje između korporacija i zajednice kao glavnih determinanti obostranih koristi od te saradnje. Uzimajući u obzir internacionalnu strukturu korporacije i zajednice od posebnog su značaja načini interakcije stejkholdera u tim uslovima, koji do sada nisu istraživani.

Napomena: Primjećuje se da je kod svrhe istraživanja istaknut doprinos u odnosu na prethodne radove, neka specifičnost koja ovo istraživanje razlikuje od već postojećih.

Cilj ovog istraživanja je da se kao determinante obostranih koristi utvrde ograničenja, pokretački faktori, načini i razlozi saradnje, koristeći studiju slučaja švedske kompanije Sandvick i njene aktivnosti u južnoafričkoj rudarskoj industriji. Cilj će biti ostvaren kroz sledeće korake:

- Istraživanje sekundarnih podataka vezanih za kompaniju Sandvick i njene projekte, kao i ambijenta u kojem rade južnoafričke rudarske kompanije
- Definisanje ključnih parametara saradnje koji će se istraživati na osnovu postojeće teorije (integrisani corporate-community collaboration value model)
- Priprema, obavljanje intervjua i klasifikovanje rezultata.
- Primjena teorijskog modela tj. identifikovanje definisanih ključnih parametara (ograničavajućih faktora, pokretača, načina i razloga saradnje) u slučaju Sandvick kompanije
- Izvođenje teorijskih zaključaka o karakteristikama saradnje između međunarodnih korporacija i lokalne zajednice u istraživanim specifičnim uslovima

Napomena: Primijećuje se da je cilj istraživanja usklađen sa istraživačkim pitanjima i detaljno razrađen kroz korake.

Metode koje će se primijeniti:

U ovom radu koristiće se kvalitativni metod zbog činjenice da empirijski materijal prikupljen za potrebe studije sačinjavaju transkripti intervjua i tekstualni dokumenti. Istraživanje je empirijsko jer se zaključci izvode na osnovu posmatranja prikupljenih podataka. U radu će se koristiti eksploratorni pristup, jer nam je cilj bolje razumijevanje karakteristika saradnje između korporacija i lokalnih zajednica, kao determinanti obostranih koristi koje mogu biti ostvarene. U istraživanju se koristi abduktivni (deduktivno-induktivni) pristup, jer se za analizu empirijskih nalaza koriste dedukovani teorijski zaključci, a iz empirijskih nalaza se indukcijom izvode zaključci.

U radu će se koristiti studija slučaja kao jedna od metoda kvalitativnog istraživanja. Izbor ove metode možemo obrazložiti načinom kako je definisano istraživačko pitanje, kao i činjenicom da nam je cilj ispitivanje događaja u toku i u specifičnim uslovima za koje imamo veliki broj dokaza koje možemo koristiti: zapažanja, intervjua i dokumenata. Za studiju slučaja izabrali

smo reprezentativnu kompaniju, jer je ona prisutna u većem dijelu rudarske industrije Južne Afrike kao glavni dobavljač.

Kao metoda za prikupljanje podataka koristiće se strukturirani i nestrukturirani intervju.

Koristiće se i metoda analize sadržaja za analizu odgovora dobijenih intervjuom.

Napomena: Za svaku od metoda je navedeno u koje svrhe će se primijeniti u istraživanju.

Sadržaj rada

Ovaj rad je podijeljen na šest poglavlja. U prvom poglavlju ćemo definisati temu i istaći glavne razloge istraživanja. Motivaciju za istraživanje obrazložit ćemo prethodnim radovima, definisaćemo istraživačko pitanje i navesti postojeća ograničenja. Poglavlje dva obuhvata opis metodološkog pristupa i strukture korištenih intervju. Poglavlje ćemo zaključiti diskusijom o pouzdanosti i validnosti istraživanja. Poglavlje tri prezentira teorijski okvir koji uključuje opšti opis relevantne teorije: uloga poslovanja u društvu, ostvarivanje povoljnog ambijenta i saradnja korporacija sa društvenom zajednicom. Ove teorije će se koristiti u poglavlju četiri za empirijsko istraživanje tj. studiju slučaja koja će rezultirati korporativnim i društvenim perspektivama u vezi poslovnog ambijenta, uticaja i saradnje. U petom poglavlju ćemo analizirati dobijene rezultate iz poglavlja četiri i na osnovu njih odgovoriti na istraživačka pitanja. Posljednje poglavlje će sadržati zaključke, kritike istraživanja i smjernice za buduća istraživanja.

Popis osnovne literature

1. Fox, T. (2004). Corporate Social Responsibility and Development: In quest of an agenda. *Development*, 47(3), 29-36.
2. Kemp, D., & Owen, J. R. (2013). Community relations and mining: Core to business but not "core business". *Resources Policy*, 38(4), 523-531.
3. Muthuri, J. N., Chapple, W., & Moon, J. (2009). An Integrated Approach to Implementing Community Participation in Corporate Community Involvement: Lessons from Magadi Soda Company in Kenya. *Journal of Business Ethics*, 85(2), 431-444.
4. Muthuri, J. N., Moon, J., & Idemudia, U. (2012). Corporate innovation and sustainable community development in developing countries. *Business & Society*, 7(65), 312-326.
5. Rowe, A. L., Nowak, M., Quaddus, M., & Naude, M. (2014). Stakeholder Engagement and Sustainable Corporate Community Investment. *Business Strategy and the Environment*, 23(7), 461-474.

.....

Napomena: Literatura je navedena APA stilom. U literaturi treba da dominiraju naučni članci objavljeni u časopisima, a ne udžbenici.

Podgorica, 28.06.2016. godine